

Mai vei Elder Steven E. Snow
Ena Mataveiliutaki ni Vitusagavulu

Vakanuinui

E vakaukauwataki keda ena noda raica na tawamudu na noda vakanuinui ena Veisorovaki.

A susugi cake na neitou matavuvale mai na vanua dravuisiga cecere ena Ceva kei Utah. Vakavudua me qai dau tau na uca, ka sa dau nuitaki sara vakalevu na kena tau ena vuku ni katakata ni vulaikatakata ka vakarau me na yaco mai. Ena gauna o ya, me vaka ga nikua, keimami dau nuitaka vakalevu me tau na uca, keimami masulaka me tau na uca, ia ena veigauna vakadomobula sara, keimami dau lolovaka sara ga me tau na uca.

E dau talanoataki e kea e dua na tukanigone ka kauta na makubuna tagane yabaki lima me rau wavoki ena loma ni tauni. Laki yacova sara, na nodrau yaco yani ena dua na sitoa lailai e Gaunisola Levu ka rau vakacegu me dua mada na wainigunu batabata. A gole mai e dua na motoka mai na dua tale na yasai Amerika ka tarogi tukanigone sara na draiva. Nona dusia cake tiko ki lomalagi e dua na o lailai, a taro sara na vulagi, “O nanuma ni na tau na uca?”

“Au nuitaka me vakakina,” sauma lesu na tukanigone, “Kevaka e sega ena vukuqu, ena vukuna na gonetaganane. Au sa raica oti ni tau na uca.”

Na vakanuinui sa ikoya na noda vakakila vakaukauwa na ka ena noda bula ena veisiga. E dau tukuni me “na kena vakilai mera na yaco na veika vinaka.” Ni da cakacakataka na

vakanuinui, eda “vakanamata . . . ena gadadre kei na nuidei e veirauti kaya” (dictionary.reference.com/browse/hope). O koya gona, na vakanuinui e kauta mai na veiuqeti malumu vakaidina ena noda bula mai na noda vakaitavi ena nuidei ki na veika sa tu mai liu.

Ena so na gauna eda vakanuinui tu ena so na ka lailai sara na kena lewa e tu vei keda se sega sara ga vei keda e dua na kena lewa. Eda nuitaka me draki vinaka. Eda vakanuinui me totolo mai na vulaitubutubu. Eda nuitaka me na qaqa ena World Cup, na Super Bowl se na World Series na noda timi digitaki.

E dau vakaisaluwaki na noda bula ena vakanuinui vakaoqo ka dau wasoma na kena rawa me da vakarautaka kina ena so na ivakarau ka sa dau matau tu. Me kena ivakaraitaki, na tamai watiq e dua na dautaleitaka vakalevu na qito, ia e dau vakabauta ni kevaka *ena sega* ni sarava ena retioyaloyalo na nona timi taleitaki ni basiketepolo, e rawa ni qaqa na timi. Ena noqu yabaki 12, au dau vinakata meu dara na sitokini duka vata ga ki na veiqito kece ni besipolo ni Little League ena nuitaki ni qaqa. E dau vinakata o tinaqu meu maroroya tu ga ena varada e muri.

Ena so tale na gauna na noda vakanuinui e rawa me yaco kina na tatadra ka rawa me uqeti keda meda cakacakataka. Kevaka e tu vei keda na

vakanuinui meda vakavinakataka cake noda vuli, na vakanuinui oqori e rawa me rawati mai na gumatua ena vuli kei na solibula. Kevaka e tu vei keda na vakanuinui meda qito ena dua na timi qaqa, na vakanuinui oqori e rawa me liutaki ena duavata ni vakatovotovo, gugumatua, cakacaka vata ka laki tini sara ena kena na rawati.

O Roger Bannister a dua na gone vulivuniwai e Igiladi ka nuitaka na rogo. A gadreva me imatai ni tagane me lailai sobu mai ena va na miniti na nona ciciva e dua na maile. E dua na iwase levu ni imatai ni veimama ni itekitekivu ni ika ruasagavulu ni senitiuri, era waraka tu na siga ena cicivi rawa kina ena va na miniti na maile o ira na daucici kei ira na vakaitavi e rara. Ena veiyabaki sa oti e levu na daucici kilai levu era sa volekata sara yani, ia e se sega ga ni se dua me ciciva rawa. A solia nona igu o Bannister ena dua na ituvatuva ni tereni gumatua ena vakanuinui me na sauca e dua na isausau vou ni vuravura. Eso na dau vakaitavi ena qito era sa tekivu vakatitiqataka na kena na cicivi rawa me lailai sobu mai na va na miniti. Sa vakadeitaki tu ena vakadikevi ni yago ni tamata sa na sega tu ga ni rawa me ciciva na balavu ni vanua vakaoqo ena gauna vakaoya. Ena siga rugurugua ni ika 6 ni Me, 1954, sa qai vakavatu-kana na vakanuinui cecere nei Roger Bannister! A takosova na iotioti ni laini ena tolu na miniti ka limasagavulukaciwa poidi va na sekodi, ka voroka kina e dua na isausau vou ni vuravura. Na nona vakanuinui me ciciva e dua na maile me lailai sobu mai na va na miniti a yaco me dua na tadra ka rawati mai na vakaukauwa yago, cakacaka vakaukauwa kei na gugumatua.

Na vakanuinui e rawa me uqeta na tatadra ka vakauqeta noda kilai ira. Ia, eda na sega ni rawata ena vakanuinui wale tu ga. E vuqa sara na vakanuinui vinaka, era dau takasa tu ga ena yamotu ni vakanuinui kei na vucesa.

Vakaitubutubu, sa dau iusutu ni noda vakanuinui o ira na luveda. Eda nuitaka ni ra na tubu ka bulataka na bula nuitaki ka savasava. Na vakanuinui vakaoqori e rawarawa na kena daro kevaka eda sega ni ivakaraitaki vinaka. Na vakanuinui vakaikoya

ena sega ni kena ibalebale ni ra na tubu ena bula savasava na luveda. E dodonu meda vakayagataka vata na gauna ena lotu vakamatavuvale kei na itaviqaravi kilikili vakamatavuvale. E dodonu meda vakavulici ira me ra dau masu. E dodonu meda wilika vata na ivolanikalou ka vakavulici ira ena ivakavuvuli bibi ni kosipeli. Oqori ga ena qai rawa kina me vakavatukana kina na veika eda nuitaka vakalevu tu.

Meda kakua ni vakatara me soso-mitaka na noda vakanuinui na yalolailai. A vola vaqo na iApositolo o Paula “sa dodonu me cuki were ena inuinui” (1 Korinica 9:10). Na cakacakataka ni noda vakanuinui e vakatorocaketaka na ituvaki ni noda bula ka vukea noda rai ki liu ki na veigauna sa bera mai. Se da cucukuki tiko meda teitei se da cucukuki tiko ena bula oqo, sa ka bibi vei keda vaka Yalododonu Edaidai meda dau vakanuinitaka na ka.

Ena kosipeli i Jisu Karisito, na vakanuinui sa ikoya na nodra gagadre na daumuri Koya me ra rawata na vakabulai tawamudu mai na Veisorovaki ni iVakabula.

Sa ikoya dina oqo na vakanuinui e dodonu me tu vei keda kece sara. Ia sa ikoya na ka e vakaduiduitaki keda mai vei ira na lewe ivuravura. O Pita a vakasalataki ira na daumuri Karisito ena gauna e liu “mo dou vakarau tiko mo dou tukuna vua na tamata yadua sa tarogi kemudou, na vu ni vakanuinui sa tu ena lomamudou” (1 Pita 3:15).

E vakaukauwataki keda ena noda raica na tawamudu na noda vakanuinui ena Veisorovaki. Na ituvatuva oqo e rawa kina vei keda meda rai baleta yani na vanua kei na gauna oqo ki na veiyalayala ni gauna tawamudu. E sega ni dodonu meda mai tao tu ena iyalayala qiqo ni nanamaki vakaitikotiko. Sa noda na galala meda vakanamata ki na lagilagi vakasilesitiele, ni da sa vauci vata kei na noda matavuvale kei ira noda daulomani.

Ena kosipeli, na vakanuinui e wasoma na kena semati taucoko ki na vakabauta kei na loloma. E vakavulica o Peresitedi Dieter F. Uchtdorf: “Na vakanuinui sa dua vei iratou na yava ni idabedabe yava itolu, okati kina na vakabauta kei na loloma.

O iratou na tolu oqo ena vakatodunutaka na noda bula se cava ga na voravora se sukusukura ni vanua eda na sotava.” (“Na Kaukauwa Vakalou ni Vakanuinui,” *Liaona* Nove. 2008, 21).

E vola vaka oqo ena iotioti ni iwase ni i Vola i Momani o Moroni:

“Ia sa kilikili me tu na vakabauta; ia ni sa tu na vakabauta, sa kilikili me tu tale ga na inuinui; ia ni sa tu na inuinui, sa kilikili me tu tale ga na loloma.

“Ia kevaka sa sega vei kemudou na loloma, dou na sega ni rawata na matanitu ni Kalou; dou na sega tale ga ni rawata na matanitu ni Kalou kevaka sa sega vei kemudou na vakabauta; dou na sega tale ga ni rawata kevaka sa sega vei kemudou na inuinui” (Moronai 10: 20–21).

E vakavulica o Elder Russell M. Nelson ni: “na *vakabauta* e yavutaki mai vei Jisu Karisito. Na *vakanuinui* e muataki ena Veisorovaki. Na *loloma* e vakaraitaki ena ‘loloma savasava i Karisito.’ Na tolu na ituvaki oqo eratou qali vata me vaka na wa ni livaliva ka sega ni kilai vakarawarawa na kena duidui. Na nodratou duavata sa yaco me ratou keda isema ki na matanitu vakasilesitiele” (“Dua na Vakanuinui Uasivi Cake,” *Ensign*, Feperueri 1997, 61).

Ena nona parofisaitaki Jisu Karisito o Nifai ena iotioti ni nona ivolatukutuku, a vola kina, “Ia mo dou toso ki liu ka tudei vei Karisito ena nomudou vakanuinui taucoko sara, mo dou lomana na Kalou kei ira na tamata kecega” (2 Nifai 31:20).

Na “vakanuinui taucoko sara” oqo ka vosa kina o Nifai sa ikoya na

vakanuinui ena Veisorovaki, vakanuinui ena vakabulai tawamudu ka vakayacori rawa mai na nona solibula na noda i Vakabula. Na vakanuinui oqo a vakavuna vei ira na marama kei na turaga mai na veitabagauna sa oti mera cakava na veika vakasakiti. Era a dau vakadinadinataki Koya na iApositolo era dau wvokiti vuravura tu ena gauna e liu ka ra vakadinadinataki Koya ka ra solia sara ga na nodra bula me ra qaravi Koya.

Ena gauna oya era a biuta kina na nodra vale e vuqa vei ira na lewe ni Lotu e liu, ka gole yani ki na ra ka takosova yani na Buca Levu na Salt Lake Valley ena vakasinaiti ni lomadra ena vakanuinui kei na vakabauta.

A lewena vaka vada na Lotu e Sikoteladi o Mary Murray Murdoch ena 1851, ka yabaki 67. A dua na marama lailai ka va na fiti vitu na idi (1.2 na mita) na kena balavu, ka via yacova toka ga yani na 90 na paodi (41 na kilokaramu) na kena bibi, e walu na luvena, e lewe ono era yacova sara na uabula. Mai na kena ibulibuli, kei na nodra taleitaki koya na luvena kei ira na makubuna era dau kacivi koya kina “Bu Midi.”

O luvena tagane, John Murdoch, vata kei na watina eratou lewena na Lotu ka lako i Utah ena 1852, vata keirau na luvena lalai. E dina ga ni tu na dredre ni nona matavuvale, ena va na yabaki ka tarava a vakauta mai vei tinana o John na nona ivodovodo yani vei ratou i Salt Lake City me rawa ni ratou laki tiko vata vakamatavuvale. Ena dua na vakanuinui ka levu cake sara mai na kena levu, ena nona

yabaki 73 a tekivuna o Mary na nona ilakolako dredre ki na ra kei Utah.

Ni oti e dua na ilakolako malumu oqo ni kena takosovi na Atlantic, a yaco sara me laki lewena na kabani kune rarawa vakalevu na Martin Handcart. Ena ika 28 ni Julai era a tekivutaka na ilakolako ki ra o ira na ivuvu ni kabani oqo. Na rarawa era a sotava a kilai levu sara. Mai na 576 na lewe ni isoqosoqo oqo, e voleka me dua na ikava era mate ni bera nodra yaco ki Utah. E levu sara a rawa me ra yali kevaka me a sega na sasaga ni veivukei ka tuvalaka mai o Peresitedi Brigham Young ena nona vakauta yani na qiqi bili kei na veika tale eso me ra laurai mai kina o ira na Yalododonu ka ra tao tu ena uca cevata.

A mate o Mary Murdoch ena ika 2 ni Okotova, 1856 volekata na Chimney Rock, Nebraska. Eke e sa soro kina o koya ena oca, lailai ni veivakarurugi, kei na dredre ni ilakolako sa sega sara ga ni rawa me vorata na dredre vakayago era sotava na Yalododonu na malumu ni yagona. Ena nona sa davo koto ka sa voleka ni mate sa lako mai ena nona vakasama na nona matavuvale mai Utah. E vakaoqo na iotioti ni nona vosa na marama ivuvu yalodina oqo, “Tukuna vei John niu mai mate ena noqu nuitaki Saioni tikoga.” (Raica na Kenneth W. Merrell, *Scottish Shepherd: The Life and Times of John Murray Murdoch, Utah Pioneer* [2006], 34, 39, 54, 77, 94–97, 103, 112–13, 115.)

A dua na ivakaraitaki ni vakanuinui kei na vakabauta vei ira na vuqa na ivuvu ka ra lakova na ilakolako ni yaloqaqa ki na ra o Mary Murray Murdoch. Sa gadrevi vakakina na vakanuinui kei na vakabauta vata oya me vakaiira na ivuvu ena gauna eliu na ilakolako vakayalo nikua. E rawa me duidui na noda bolebole ia na leqa e tautauvata sara ga.

Sa noqu masu me liutaki keda na noda vakanuinui ena kena vakayacori na noda tadra savasava. Sa noqu masu vakatabakidua me na vakaqaqacotaka na noda vakabauta kei na dauloloma ka solia vei keda e dua na rai tawamudu ki na noda bula ena gauna sa bera mai na noda vakanuinui ena Veisorovaki. Sa noqu masu ena yaca i Jisu Karisito, me tiko kece vei keda na taucoko ni rarama ni vakanuinui oqo, emeni. ■

Mai vei Larry M. Gibson

iMatai ni Daunivakasala ena Mataveiliutaki Raraba ni Cauravou

iDola Tabu ni Matabete i Eroni

E vinakata na Turaga o ira vakayadua na vakaitutu ena Matabete i Eroni me ra sureta na tamata kecega me ra lako vua na Karisito—tekivu sara ga mai na nodra dui matavuvale.

A gadreva me susu rapete e dua vei iratou na luvequ tagane, se qai yabaki 12. Keitou kauta mai e dua na rapete tagane ka rua na ka yalewa mai vei iratou keitou tiko veivolekati ka tara na kena vale ni manumanu. Au sega sara ga ni kila tu na ka keitou sa na vakaogai keitou tiko kina. Ena loma ni dua na gauna lekaleka, sa sinai na neitou vale ni manumanu ena luve ni rapete. Ni sa tubu cake na luvequ tagane ena gauna oqo, au vakatusa na noqu vakadrukai ena nodratou qaravi—e vagauna na nona dau curuma na vale ni manumanu na nodratou koli e yasa ni vale ka kania eso vei ira.

Ia e sa tara na yaloqu noqu raica na luvequ tagane kei iratou na tuakana ena nodratou qarauna ka taqomaki ira na rapete oqori. Ia ena gauna oqo, me vaka na tagane vakawati ka tama, era sa kilikili ena vakaitutu ni matabete ka ra lomana, vakaukauwataka ka taqomaki ira na nodra dui matavuvale.

Au dau vakila na malumu ni yalo ena noqu vakadikevi kemuni na cauravou ni Matabete i Eroni ena nomuni veitaqomaki, veitokoni, ka veivakaukauwataki kivei ira era vakavolivoliti kemuni, oka kina na nomuni

matavuvale kei ira na lewe ni nomuni kuoramu. Au sa rui lomani kemuni.

Au a dikeva tiko nona vakatikori walega oqo e dua na cauravou yabaki 13 me peresitedi ni kuoramu ni dikoni. Ni oti ga, a lululu sara vua o bisopi ka kacivi koya me “peresitedi,” vakama-calataka kivei ira na lewe ni kuoramu ni “vakabibitaka na kena ka tabu na nona ilesilesi ka kacivi koya kina me peresitedi. O peresitedi ni kuoramu ni dikoni sa ikoya e dua vei ira na lewe va wale ga na tamata ena tabanalevu era taura na idola ni mataveiliutaki. Ena idola oqori, o koya vata kei rau na nona daunivakasala, eratou na liutaka na kuoramu ena veivakauqeti ni Turaga.” E kila na bisopi na kaukauwa ni mataveiliutaki e liutaka e dua na peresitedi ka tu vua na idola tabu kei na kena kakakataki. (Raica na V&V 124:142–43).

Au a qai taroga e muri na cauravou oqo kevaka e sa vakarau tu me veiliutaki ena kuoramu cecere oqo. Na isau ni nona taro “Au sa rere. Au sega ni kila na cava me cakava e dua na peresitedi ni kuoramu ni dikoni. E rawa mo tukuna vei au?”

Au tukuna vua ni tiko nona mata-bisopi kei na daunivakasala vakasakiti